

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

УДК 372.881.1

*Наталія Білан, асистент кафедри гуманітарних дисциплін
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
“Бережанський агротехнічний інститут”*

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У статті розглядається питання організації самостійної роботи студентів з іноземної мови у вищих навчальних закладах та її роль у процесі професійної підготовки спеціалістів аграрного профілю.

***Ключові слова:** самостійна робота, іноземна мова, мотивація.*

Літ. 10.

*Наталья Билан, ассистент кафедры гуманитарных дисциплин
Обособленное подразделение Национального университета биоресурсов и природопользования Украины
“Бережанский агротехнический институт”*

**ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ АГРАРНЫХ ВУЗ
ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА**

В статье рассматривается вопрос организации самостоятельной работы студентов по иностранному языку в высших учебных заведениях и ее роль в процессе профессиональной подготовки специалистов аграрного профиля.

***Ключевые слова:** самостоятельная работа, иностранный язык, мотивация.*

*Natalia Bilan, Assistant of Humanitarian Disciplines Department
Separated Subdivision of National University of Life and Environmental Science of Ukraine
“Berezhany Agrotechnical Institute”*

**THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF THE STUDENTS OF AGRICULTURAL
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR STUDY OF FOREIGN LANGUAGE**

The article considers the issues of organization of independent work of students in a foreign language in higher education institutions and its role in the process of professional preparation of specialists of agrarian profile.

***Keywords:** Independent work, foreign language, motivation.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України в міжнародний простір, знання іноземних мов є необхідною передумовою співпраці на освітньому та професійному рівнях. Сьогодні для майбутнього фахівця аграрної сфери необхідні вміння читати та аналізувати науково-практичні праці, фахову інформацію на іноземній мові, написати реферат, підготувати анотацію статті, доповідь або повідомлення на науковій конференції, скласти бібліографію іншомовних джерел з теми дослідження, використати таку інформацію при написанні курсових, дипломних, наукових праць, в роботі проблемних груп, проведенні науково-дослідницької роботи із спеціальних дисциплін. Спеціаліст після закінчення вузу повинен володіти знаннями в конкретних професійних ситуаціях, вільно спілкуватися. Сьогодні максимально скорочений курс іноземної мови в немовному закладі призводить до того, що більшість студентів навчається пасивно,

використовуючи ті види роботи, які передбачені підручником. Але готові знання не можна просто отримати і студент змушений працювати багато самостійно. Тому організація самостійної роботи студентів є актуальним питанням методики викладання іноземних мов в аграрних вузах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання активізації самостійної роботи завжди були предметом поглибленої уваги багатьох педагогів. Основні аспекти організації самостійної роботи розкриті вченими: В.М. Буринським, В.М. Вергасовим, П.І. Підкасистим, М.І. Сичовою, М.М. Солдатенком, І.М. Шимком. Аналіз останніх досліджень (В.Н. Белкіна, В.І. Боднар, З.Н. Курлянд, Н.А. Масюкова, П.Г. Москаленко та ін.) виявив протиріччя між ускладненим соціальним замовленням, пов'язаним з професійною підготовкою та встановленою практикою, що виявляє орієнтацію переважно на репродуктивний характер виконання професійних функцій. Розв'язання даної проблеми

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

започатковано у доведенні того, що саме самостійна діяльність, виступає гарантом формування потреби постійного пошуку, накопичення знань, розуміння їх сенсу та значення, самостійного використання, що є необхідним для постійного професійного зростання з врахуванням вимог сучасності.

Мета статті полягає у дослідженні етапів організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови та її ролі у процесі професійної підготовки спеціалістів аграрного профілю.

Виклад основного матеріалу. Головним у навчанні кожної людини є систематичне самостійне оволодіння новими знаннями. Такий вид роботи враховує як індивідуальні можливості і особливості студента, так і його потреби, дозволяє широко реагувати на зміни в різних областях діяльності, надавати знання з тих розділів і питань, які є актуальними в наш час. Крім того, самостійна робота не тільки дає можливість отримати нові знання, а й дозволяє оволодіти технологіями їх отримання.

Згідно принципів Болонського процесу організація освіти у вищій школі ґрунтується на тому, що значна частина навчального матеріалу, яким необхідно володіти студентам, відводиться на самостійне опрацювання. Тому використання продуктивних та ефективних інновацій у підготовці фахівців є сучасним і актуальним [1, 46]. Самостійна робота є зараз невід'ємною і чи не найголовнішою формою організації навчальної діяльності в закладах вищої освіти. Слід наголосити, що саме ті знання, які студент отримує самостійно, через особистий досвід, діяльність, є найбільш цінними і міцними. Сучасний процес підготовки фахівців вимагає від майбутніх спеціалістів умінь самостійно здобувати знання, постійно покращувати свій освітній рівень, відповідно застосовувати ці знання у своїй практичній діяльності, самостійно й активно діяти у будь-якій ситуації, бути обізнаним з досвідом вітчизняних та зарубіжних фахівців.

Виходячи з важливості самостійної роботи та її місця у професійній підготовці студентів, з'ясуємо підходи вчених до визначення категоріальної сутності головного поняття нашого дослідження.

Поняття самостійної роботи у дидактиці вищої школи трактується по-різному. Єдиного підходу до тлумачення самостійної роботи немає. Дослідники визначають самостійну роботу з різних позицій:

1) як вид діяльності:

- навчальної, в результаті якої здійснюється

відповідність конкретної дидактичної мети і задачі (С.В. Семенова), формується самостійність як риса характеру (В.Н. Гапонова);

- учіння, що виконується у позааудиторний час (В.А. Козаков);

- самостійної трудової, що має двоєдину мету формування самостійності та розвиток вмінь, здібностей, навичок студентів (Л.І. Іванова);

- індивідуальної та колективної, групової, що є засобом підвищення ефективності процесу навчання та підготовки до самостійного поповнення знань (С.У. Гончаренко);

2) як метод:

- оволодіння знаннями, вміннями та навичками, що формує у студентів потребу у творчій пізнавальній діяльності та вимагає постійної самоосвіти (К.Б. Бабенко);

- навчання, організації та виконання навчально-пізнавальної діяльності (Ю.К. Бабанський);

3) як засіб:

- свідомого та міцного засвоєння знань, вмінь, навичок по предмету, оволодіння прийомами самоосвіти та формування потреби самостійного поповнення знань (Л.І. Ломако);

- організації і виконання діяльності (Л.В. Клименко);

- підвищення якості підготовки спеціаліста (І.В. Молоцька);

4) як форму:

- управління та самоуправління самостійною пізнавальною діяльністю тих, хто навчається (Л.М. Журавська);

- контролю чи самоконтролю здобутих самостійно чи за участю викладача знань, умінь і навичок (А.В. Хуторський, Г.В. Воронцова);

- організації індивідуального навчання (Н.П. Волкова);

- організації діяльності студентів, яка відбувається без безпосереднього зовнішнього впливу (Б.П. Есипов).

Отже, звідси і виникає проблема: яким чином організувати самостійну роботу студентів, як вид, метод, засіб чи форму навчання? Кожний підхід є по-своєму вірним. Наведені визначення самостійної роботи не є такими, що взаємно виключають одне одного, а навпаки взаємно доповнюють та іноді дублюють. Встановлено, що самостійна робота – це багатоякісне, різноманітне явище, яке потребує всебічного дослідження, уточнення, удосконалення. Дефініції самостійної роботи залежать від того, що визначати основним у самостійній роботі: психологічний аспект чи педагогічний; мету застосування чи спосіб виконання; з позиції викладача чи студента. В свою чергу, самостійну роботу не можна

визначати як засіб навчання, так як останній визначено як допоміжний матеріально-технічний засіб з специфічними дидактичними функціями [3, 342]. В сучасних умовах організації навчального процесу самостійній роботі відводиться 50 – 60% навчального часу. Тому не викликає сумніву той факт, що самостійна робота студентів є однією з основних форм навчання, особливо у вищій школі. Згідно із сучасною концепцією вищої школи самостійна робота віднесена до основних видів навчальної діяльності студентів при вивченні дисциплін.

У структуру самостійної роботи студентів входять: мотивація, формування мети самостійної роботи, постановка завдань для самостійної роботи, виконання роботи, контроль її результатів.

Проблема організації самостійної роботи студентів має три аспекти:

- психологічний (формування бажання та готовності студентів займатися самостійною роботою);

- педагогічний (використання педагогічних технологій, що активізують здібності та вміння студентів, їх мотивацію до набуття і закріплення нових знань);

- організаційний (забезпечення можливостей студентів, наявність і доступність навчально-методичної літератури, посібників, граматичних довідників, розмовників).

Незважаючи на ту велику роль, яку відіграє самостійна робота в навчальному процесі, більшість студентів не вміють її правильно організувати. Виникає питання про психологічну готовність до цього виду діяльності. Студентові потрібно самостійно визначити мету своєї роботи. Стимулом для самостійної роботи може бути закріплення знань, які дає викладач на заняттях, а також для досягнення того рівня, який викладач повинен намітити для студентів.

Мотиваційний фактор є одним з найважливіших аспектів проблеми самостійної роботи. Кожен викладач знає, що навчання протікає більш успішно, якщо у студента сформована позитивна мотивація, пізнавальний інтерес, потреба в здобутті знань, почуття обов'язку, відповідальність та інші мотиви. Формуванню позитивної мотивації студентів до виконання самостійної роботи сприяють такі фактори: 1) чітка організація процесу самостійної роботи студентів; 2) зміст завдань і способи їх виконання; 3) стимулювання контролюючої функції; 4) усунення деструктивних факторів.

Мотивуючим чинником самостійної роботи з іноземної мови є орієнтація змісту навчального матеріалу на життєві потреби студентів, їхні

інтереси, уподобання, використання професійно орієнтованого та практично спрямованого матеріалу. Одним з найважливіших мотивів студентів Бережанського агротехнічного інституту є інтерес до майбутньої професії, прагнення відповідати високому рівню вимог, що висуває суспільство перед молодими фахівцями, а також можливість проходження практик на фермерських господарствах Швейцарії та продовження навчання за кордоном. Тому основною метою самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови є практичне оволодіння мовою, розвиток комунікативних умінь і навичок, удосконалення професійних знань за допомогою іноземної мови.

Головними цілями самостійної роботи у плані практичного оволодіння іноземною мовою є досягнення відповідного рівня іншомовної комунікативної компетенції в період навчання у ВНЗ, а також підготовка випускників до проведення ефективної самоосвітньої роботи над іноземною мовою після закінчення вузу.

Сьогодні надзвичайно важливо в майбутніх фахівців виробити потребу в самостійному опануванні іноземною мовою, навчити їх творчо застосовувати набуті знання у нових ситуаціях, користуватися довідковою літературою, робити вибірковий переклад, готувати доповіді, брати участь у конференціях, анутовати статті тощо. Як відомо, вивчення іноземної мови потребує значних зусиль з боку студентів, їх систематичної праці, сформованості таких якостей, як працьовитість, наполегливість, уважність, самостійність, допитливість.

Організацію самостійної роботи студентів у курсі іноземної мови не можна розглядати як ізольовану проблему. Загальновідомо, що вона є органічною частиною навчального процесу, передумовою успішної реалізації програмових вимог з цього предмета. Особливого значення при цьому все більше набувають самостійні завдання, оскільки жоден курс навчання іноземної мови не дає студентам повного оволодіння мовою, а тільки допомагає їм здолати труднощі у процесі засвоєння знань та їх подальшого вдосконалення.

Основними завданнями, які постають перед викладачем під час організації самостійної роботи студентів, є індивідуальний підхід до кожного студента, систематичність, розвиваючий характер та зацікавленість студентів процесом навчання. Ефективним є навчання, коли викладач постійно контролює самостійну роботу студентів, особливо тих, які мають низький рівень знань з іноземної мови. Управління процесом навчання здійснюється студентом і паралельно викладачем.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У процесі вивчення іноземної мови викладач повинен вчити студентів працювати самостійно, прищеплювати їм навички самостійної роботи в аудиторії для подальшого використання їх в позааудиторній самостійній роботі. Завдання для позааудиторної роботи повинні включати вправи різного ступеня творчості й самостійності (відтворюючі, перетворюючі й творчі). Вони мають бути скеровані на вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письма та аудювання) і володіти фаховою орієнтацією.

Самостійна робота може проводитися як на заняттях іноземної мови, так і поза стінами вузу, оскільки самостійна робота студента – це специфічний вид діяльності навчання, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, що навчається, а формування його вмінь, знань, навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять [4, 15].

Самостійна робота, її ефективність значно залежать від вибору та поєднання дидактичних засобів. Дидактичними засобами є предмети, які, діючи на зір, слух, дотик студентів, полегшують їм безпосереднє й непряме пізнання дійсності. Вони не роблять вирішального впливу на кінцеві результати навчально-виховного процесу, але сприяють підвищенню ефективності методів навчання, збагачуючи їх [5, 241]. Дидактичні засоби становлять складову частину організаційно-методичного забезпечення самостійної роботи студентів.

Найкраще навчальний процес вивчення іноземної мови буде організований, якщо в самостійній роботі студентів будуть використані сучасні засоби навчання, включаючи традиційні дидактичні й засоби програмованого навчання. До них можна віднести програмовані або частково програмовані навчальні посібники в комплексі з навчаючими й контролюючими комп'ютерними програмами, створені з урахуванням специфіки фаху студентів аграрного вузу.

Для самостійної роботи необхідна відповідна методична література. Викладач має навчити студентів як вивчати мову, як орієнтуватися в навчальному матеріалі, як правильно організувати роботу, як перевіряти та оцінити знання, як планувати процес досліджень, вирішувати нові проблеми, використовуючи досвід відомих методів, працювати з літературою, робити узагальнення, винаходити нові методи для розв'язання проблем. Завдання для самостійного опрацювання повинні мати практичну значущість, бути професійно спрямованими, викликати інтерес у студентів, мати зв'язок із життям та досвідом, набутим студентами.

Для розвитку навичок самостійності у навчанні слід широко застосовувати мультимедіа, Інтернет-проекти, кейс-технології, використання комп'ютерів у навчальному процесі [6, 53].

Найбільш ефективними формами самостійної роботи студентів, що можуть виконуватися ними при вивченні іноземної мови самостійно або під керівництвом викладача є: виконання лексичних, граматичних або фонетичних вправ різного типу; домашнє читання фахової літератури; складання словника незнайомих слів; здійснення перекладів; підготовка проектів та їх презентація; написання творчих завдань, проведення дискусій. Можна практикувати також і форми самостійної роботи поєднані з інформаційними технологіями: пошук інформації в Інтернеті, робота з електронними словниками та енциклопедіями, організація діалогу в мережі, створення тематичних web-сторінок.

Регулярне практичне застосування всіх видів самостійної роботи з використанням інформаційних технологій не тільки підвищить інтелектуальний рівень студентів, а й збагатить їх професійні навички, допоможе в майбутньому краще адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Адже комп'ютерні технології дозволяють моделювати умови комунікативної діяльності, набувати лексико-граматичних навичок, диференціювати навчання, збільшувати обсяг мовленнєвих вправ, сприяти формуванню самооцінки студентів, переносити мовний матеріал в інші види мовленнєвої діяльності.

Самостійна робота може бути правильно організована лише за умови, якщо вона дійсно є органічною частиною системи навчання студентів у вищій школі. Аналіз численних вправ, які виконуються ними під час аудиторної роботи, а також спостереження за пізнавальною діяльністю студентів переконали нас у тому, що є реальна можливість винести за рамки навчального часу частину програмового матеріалу з іноземної мови, самостійне опрацювання якого сприятиме активізації мовленнєвої практики майбутніх фахівців, закріпленню їх знань і вмінь оформлювати власні думки за граматичними нормами цієї мови.

Значимо, що добре організована самостійна робота є одним з визначальних чинників підвищення ефективності іншомовної підготовки фахівців аграрного профілю до майбутньої професійної діяльності. Саме тому в Бережанському агротехнічному інституті самостійній роботі студентів з іноземної мови за професійним спрямуванням приділяється велика увага. Теми, які виносяться на самостійне опрацювання зібрані у навчально-методичний

посібник. Вони доповнюють навчальний матеріал практичних занять та містять різноманітні завдання, які складені за ступенем складності. Викладачі іноземної мови постійно шукають нових шляхів подальшого її вдосконалення, зокрема розробляють методичне забезпечення організації групової роботи, індивідуального та диференційованого підходу роботи з студентами, проводять консультації, курси, організовують тематичні вечори та конкурси.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Самостійна робота студентів – невід’ємна частина навчального процесу у вищій школі, що сприяє поглибленню й розширенню знань, посиленню інтересу до пізнавальної діяльності, формуванню творчої особистості спеціаліста, здатного до саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти.

Таким чином, педагогічно доцільно організована самостійна робота студентів спонукає їх отримувати навчальну інформацію з різноманітних джерел, формує в них навички самостійного планування і організації власного навчального процесу, що забезпечує перехід до неперервної освіти після завершення навчання у вищому закладі, дає змогу максимально використати сильні якості особистості завдяки самостійному вибору часу та способів роботи, джерел інформації.

Проблема самостійної роботи студентів в умовах докорінної перебудови вищої школи є надзвичайно важливою і вимагає подальшого дослідження як в теоретичному, так і практичному плані. Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення шляхів забезпечення максимальної активізації та інтенсифікації самостійної роботи під час вивчення іноземної мови, які сприятимуть формуванню

ініціативного, самостійного, творчого і конкурентоздатного фахівця-аграрія.

1. Білоус О.А. Деякі питання організації самостійної роботи студентів. // *Матеріали V Міжнародної конференції “Стратегія якості в промисленості і освіті” 6 – 13 лютого 2009, г. Варна, Болгарія.* – Дніпропетровськ, 2009. – С. 45 – 47.

2. Бурденюк Г.М. *Управление самостоятельной учебной деятельностью при обучении иностранным языкам.* – Кишинев, 1988. – 132 с.

3. Волкова Н.П. *Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів.* – К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. – 576 с.

4. Козаков В.А. *Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение: Учебн. пособие.* – К.: Вища школа, 1990. – 280 с.

5. Куписевич Ч. *Основы общей дидактики.* – М.: Высшая школа, 1986. – 368 с.

6. Кустовський С. Самостійна робота студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін // *Педагогіка і психологія професійної освіти.* – К.: *Наук. думка.* – 2004. – № 6. – С. 50 – 58.

7. Молоцька І.В. *Організація самостійної роботи студентів / Дніпропетровський держ. аграрний ун-т. кафедра філології.* – Д.: Пороги, 2004. – 122 с.

8. Пидкасистий П.И. *Организация учебно-познавательной деятельности студентов. Учебное пособие.* – М.: Педаг. общ-во России, 2004. – 112 с.

9. Подласый И.П. *Педагогіка: В 2 кн.* – М.: Владос, 1999. – Кн.1. – 360 с.

10. Трубочова С. *Роль методів самостійного набуття знань в організації пізнавальної діяльності учнів.* // *Рідна школа.* – 2001. – № 1. – С. 39.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2014

“Десять тысяч профессий в мире, но они мизерны, и только обучения величье”.

китайське прислів'я

“Освіта – це те, що більшість здобуває, багато хто передає і лише дехто має”.

*Карл Краус
англійський письменник*

